

Güney DİNÇ

1 — Soruşturmanız, bir anlamda yanıtları da içeriyor. Birbirini bütünleyen sorular, kurulacak yeni partide, tüm sosyalistlerin birlikteliğini sağlayacak yöntem ve ilkelerin belirlenmesinde düğümleniyor. Değerlendirmelerim bu akışa uygun düşmeyebilir. Yeni örgütlenmeye geçmeden önce, 1961 yılından başlayarak, Türkiye'deki ilerici hareketin olanakların elverdiği ölçüde, özeleştirisi yapılmalıdır. Bu önerim, kesinlikle, «kişisel hesaplaşma çağrısı» biçiminde anlaşılmamalıdır. Sonuç, bazı dostlarımızın kişiliklerinde düğümlense bile, bu tartışmadan kaçınılmamalıdır. Yeni girişim, parti kurmakta deneyim kazanan yöneticilerden geldiğine göre, kimlerle yola çıkılacağını saptamak için, özeleştirisi zorunludur. Kendilerini yeryüzünün eksenini gibi sergileme alışkanlığını sürdürenlerle tutarlı bir atak yapılamaz.

Aydınlığa çıkarılmasını istediğim ikinci konu şudur:

— Sosyalist partilerin, Türkiye'nin siyasal, toplumsal, ekinel yaşamındaki işlevleri ne olmuştur?

Özellikle, «işlev» sözcüğünü seçtim. Partiler kendileri için kurulmadıklarına göre, hukuksal varlıkları son bulsa bile, siyasal işlevleri, geride bıraktıkları toplumsal etkileriyle değerlendirilir.

Türkiye, 12 Mart ve 12 Eylül deneyimlerinden geçerek günümüze gelmiştir. İki kez, sol siyasal partilerle birlikte, ilerici örgütler, yasal dernekler, sendikalar kapatılmış, yöneticileri hakkında soruşturma ve davalar açılmıştır. Bütün bu olumsuzluklara karşın, Türkiye'de sol düşünce gerilememiş, aksine, nicel ve nitel yönlerden gelişmeye devam etmiştir. Bu olumlu akışta, basın-yayın araçlarının, olağan eğitim kurumlarının, genel bilgi birikiminin, uluslararası iletişimin, ekonomik koşulların ve daha belirginleşen toplumsal çelişkilerin önemli etkisi olmuştur. Türkiye, düşünsel açıdan çağdaşlaşma yolundaki atılımlarını sürdüren bir ülkedir.

Canlılığını koruyan bu gelişmede, sosyalist partilerin çalışmalarının büyük payı bulunduğu yadsınmayacak bir gerçektir. Günümüzde hukuksal varlığı kalmayan kuruluşların, önceki yıllarda çok dar olanaklar içinde yürüttükleri çalışmalarıyla, toplumsal uyanışa yönelen işlevlerini azımsanmayacak boyutlarda yerine getirdikleri gözlenmektedir. Bir başka deyişle, ülkemiz insanlarının düşünce açılarının genişlemesi, sol partilerin getirdiği yeni seçeneklerin ürünüdür. 1986 ara seçimlerine katılan tüm siyasal partilerin —amaçları ve eğilimleri ne olursa olsun— sol sözcüklere sığınmaları, içtenliksizce de olsa, kitlelerin ekonomik istemlerini birincil düzeyde tartışmaları, çok partili siyasal yaşamın, artık, soyut kavramlara dayandırılmayacağını ortaya koymaktadır.

Sosyalist partilerin, çeşitli görüşleri tartışıp, ülkenin gündemindeki sorunlara göre öncelikli amaçları saptamakta aynı başarıyı gösterdikleri söylene-
mez. Halkın, henüz yönlendirme etkinliğine ulaşma-
dığı bir dönemde, yeryüzünün tüm tartışmalarına ta-
nıklık etmek zorunda bırakılmamız, sol'u yıpratın te-
mel nedenlerin başında gelmektedir. Partiler, siya-
sal kavgalarında, çarpık düzenin bilinen sorumlula-
rına yönelmek yerine, birbirleriyle çatışmayı yeğle-
mişlerdir. Düşünsel düzeydeki bu karmaşa ortamı-
nın yaratılmasında, ayrımları yumuşatmak yerine,
uyumsuzlukları keskinleştirmeyi benimseyen yöneti-
cilerin büyük payı vardır.

Bu yanlış tutum, örgüt içi ilişkilere de yansımış-
tır. Yöneticiler, üyelerden tekdüzelik istemişlerdir.
Önceleri yöneticilere aşırı güven duyan partililer, ör-
güt disiplini korumak amacıyla her türlü özveriyi
göstermelerine karşın, içine itildikleri tartışmaların
güncel ve öncelikli sorunlarla bağlantısını kurama-
yınca, bu anlamsız didişmenin dışında kalmayı yeğ-
lemişlerdir. Böylece direngen yöneticileriyle başbaşa
kalan partiler, hızlı bir gerileme sürecine girmişler-
dir. Sol seçmenlerin oranı hiçbir dönemde yüzde be-
şe ulaşmazken, birkaç partinin bu küçük azınlık-
tan aslan payını koparmak için birbirlerine düşmele-
ri, temel siyasal amacın ikincil düzeye itilmesine ne-
den olmuştur.

Sosyalist partilerin bir işlevi de varoldukları sü-
rece ülkeye, Batı demokrasilerini anımsatan bir gö-
rünüm katmalarıdır. Ancak bugün için, böyle bir
izlenim, sosyalist partilerin kuruluşuyla bile yaratı-
lamaz.

2 — «Sosyalist partinin kurulması gerekli mi-
dir» sorusunu, anayasal ve yasal düzenlemeleri de-
ğerlendirdikten sonra yanıtlamayı uygun buluyorum.
Bunu, tasarlanan kuruluşa yasal engeller koymak
için değil, gündemdeki önceliği saptamak için böyle
yapıyorum.

Bana göre 1961 anayasası, 1973 değişikliğinden
sonra dahi, sosyalist partilerin kurulmasına engel
değildi. Yine de partiler kapatıldı ve yöneticilerine
ağır yaptırımlar uygulandı. En uyumlu sanılan sol
ycklaşımlar bile, olağanüstü dönemlerin süzgecinden
geçemedi. Demek ki temel konu, yalnızca bir anaya-
sa sorunu değildir.

Aynı yollardan geçecek yeni bir partinin hukuk-
sal konumunu belirlemek için artık elde somut ö'çü-
ler bulunmaktadır. Yapılacak iş, Anayasa Mahkeme-
si'nin, Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin daha önceki
partiler için verdikleri kararların gerekçelerini ince-
lemek ve bu kuruluşların yasa dışına çıktığı kabul
edilen ilke ve eylemlerini saptamaktır. Böylece, sos-
yalist partilerin 1961 Anayasası koşullarında yargı
kararlarıyla belirginleşen yasal çalışma alanı saptan-
mış olacaktır. Günümüzde bu da yeterli gelmeyecek-
tir. Durumun, bir kez de 1982 Anayasası kuralları
içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle 14.
maddenin koyduğu yasaklar kapsamına girmeden,
yeni partinin sosyalist niteliği saptanacaktır. Böyle-
ce, geçmişteki hukuksal yanlışlardan arınmış, gün-
cel koşullarla çelişmeyen bir parti kurulmuş olacak-
tır. Yasal sorun böyle çözülünce, geriye bir başka
konu kalmaktadır. Bu parti, ne yapacak, nasıl çalış-
acaktır?

Özellikle sol partilerin, çok güçlü ve kararlı bir
üye varlığına sahipolmaları gerekiyor. Parti kurucu-

ları, yalnız kendileri için değil, örgütlerine katılacak üyelerinin geleceği hakkında da karar vermiş oluyorlar. Onları, yasal güvence altında gördükleri bir kuruluşa çağırıyorlar.

Böylece, üyelerin sorumluluğunu üstleniyorlar. Her siyasal girişimin sonunda beklenmeyen olaylarla karşılaşılabilir. Ancak sunduğumuz görünüm, sosyalist partiler için olağan beklenti durumuna gelmiştir. Her şey kuralına uygun yürütülürken, yıllar sonra bir de bakıyoruz ki, yasal bildiğimiz kuruluşlar, yetkili kamu organlarının denetiminden geçen tüzük ve programlarıyla, daha işin başında bile, yasa dışı örgütlermiş... Üyeler, hukuksal yorumların geriye dönük zorlanması sonucunda böylesine şaşırma-
cılarla karşılaşılıyorlar. Koşulların iyiye doğru ger-
çekten değiştiği inancına varılmadan, aynı tür giri-
şimleri yinelenmenin hiçbir yararı yoktur. Üstelik, in-
san tüketimine neden olacak, zamansız girişimler
yapılmamalıdır. Kurucuların, kendi yaşamlarını öz-
veri ile topluma adadıkları gözlenen bir gerçektir.
Aynı deneyimlerden geçmeyen üyelerin bu koşulla-
ra dayanabilmesi çok güçtür.

Günümüzde yürürlükte olan Siyasal Partiler ve Seçim Yasaları, partilerin yatay örgütlenme zorun-
luluğunu genişletmiştir. Yeni bir kuruluşun varlığını
sürdürmesi, seçimlere katılması, hemen tüm yurt
düzeyinde yaygın örgütlenmesiyle sağlanacaktır. Ya-
ni geçmişte olduğundan çok fazla üyeye gereksinim
vardır. Yurtdaşlar, yasal güvence altında olduğu var-
sayılan bir partinin üyeliğine çağrılacaktır. Yöneti-
ciler, gerçekten bu güvencenin varlığına inanacak-
lar mı? Partilerinin geleceğinden kuşku duyuyorlar-
sa, üyelere nasıl güvence verecekler? Bunların da
düşünülmesi gerekir.

Gerçek anlamda çoğulcu demokrasi, gelişmiş
bir yaşam biçimidir. Toplum yönetimi bu aşamaya
gelememişse, amaç, demokrasiyi güçlendirmek ol-
malıdır. Gündemdeki sorun çok yaralar alan «sosyal
hukuk devleti» kavramını canlı tutmaktır. Burjuvazi-
nin çeşitli çıkar grupları, birbirinin kirli çamaşırla-
rını sergilerken, onları tez elden birleşmeye zorlaya-
cak yeni bir boy hedefi yaratmanın şimdilik anlamı
yoktur.

Sosyalist parti, toplumsal bağlamlarla güçlenir.
Sendikaların durumu ve bu kuruluşlar içinde etkisiz
bırakılan işçilerin koşulları ortadadır. Meslek kuru-
luşları ve dernekler, depolitizasyon süreci içinde
kendi varlık nedenleri ile çelişen bir yapı içine çekil-
mişlerdir. Bu koşullarda, kurulacak partinin yaygın-
laşıp kitlesel ilişkilere girmesi daha da güçleşecektir.

Hukuksal sorun, salt sosyalist akış için getiri-
len engellerden kaynaklanmamakta, toplumsal eği-
limlerin özgürce yeşerip çeşitlenmesine olanak ver-
meyen genel yapıdan doğmaktadır. Bu çemberi aş-
mak, yalnız sosyalistlerin değil, tüm demokratların
yaşamsal amacıdır. Böylesine genel sorunlar varken,
dar kapsamlı şaşırtıcı hedefler koymanın yararlı ol-
mayacağını düşünüyorum.

3 ve 4 — Sosyalist Parti, çağdaş düşüncenin
odağı durumunda kalmamalı, tutarlı biçimde iktidara
yönelmelidir. Bunun için güçlü, güvenilir, kalıcı ve
inandırıcı olmalıdır. Etkili bir kuruluşa gidilemeyecek-
se, bu işi aceleye getirmenin yararı ve anlamı yok-
tur. Cılız kalacağı daha başlangıçta görülen girişim-
lerden sonuç alınamaz. Basının çarpıcı haber sıkın-
tısı çektiği bir dönemde, sola yakınlığı tartışma gö-
türen çevrelerin abarttığı sosyalist parti girişiminin

toplumdaki yankıları umut verici değildir. Sosyalist partilerin geçmişteki en büyük yanlışları, toplumdan soyutlanmak olmuştur. Parti kurmakta deneyim kazananlar, bu kez de, kendi kozalarını örmeye başlamasınlar. Yeterli birikim oluşmadan, gereksiz öncelikler aramasınlar. Kitlelerin ilgisiz kaldığı kemikleşmiş yaklaşımları uzlaştırmaya çalışmak yerine, sağlıklı yeni oluşumlara yol açmak, genç öncülere destek vermek, bizim kuşaklardan beklenecek en doğru davranıştır. Toplumsal akış, çok uzak olmayan bir gelecekte, yeni örgüt gereksinimini gündeme getirecektir. O zaman herkes özveri ile, kişisel etkinlik aramadan, bu çabaya katılmalıdır.